

rodu, temveč se nanaša le bolj na osebno Dušanovo rast, kateri naposled ustreza tudi tridelna razdelitev romana. Svet problematike, ki se nam odkriva v »Prebujenju«, je prav za prav ozek, poleg borbe med povprečnostjo in globljim odnosom do življenja, zlasti do kulture, je našlo najmočnejši poudarek in izraz valovanje in kipenje sil, ki si iščejo smeri in oblike. To nihanje se pri Dušanu naposled osredotoči v sporu med znanjem in spoznanjem, na tej ravnini se konča tudi njegov boj med Lessingovo maksimo o prvenstveni ceni absolutnega iskanja ter med priznanjem normativnih vrednot.

Mladostni neuravnovešenosti in iskanju je dal Simčič s »Prebujenjem« resnično močnega in kipečega izraza, a žal je marsikateremu pojavu odmeril prevelike dimenzije. Prav tako je v spisu preveč razmišljanja in sploh intelektualnih prvin, tako da čutimo premalo toplote. Pogosto sklicevanje na razna mesta iz literature razodeva simpatično načitanost, a moti v izvirnem lep-slovnem delu, zlasti ker zavaja avtorja v take nemogoče primerjave kot Jožetova mati in Cankarjeva Lepa Vida. Prav tako odbija tu in tam neskromnost, nekakšna »Wichtigmacherei«, čeprav se je avtor vnaprej skušal zavarovati pred takim očitkom (str. 336). Prav tako ni prepričevalno poudarjanje novosti, posebnosti, edinstvenosti in ne vem še česa. Kar zadeva sodobno družbo, je v knjigi prav malo borbenosti, v resnici nič takega, česar ne bi bili povedali že drugi. To velja posebej za avtorjevo stališče do kritike, ki ga vzporeja s Cankarjevim, čeprav nima za to oporišča ne v objektivnih dejstvih ne v osebnih srečanjih z »današnjo kritiko«. Kajti čeprav je njegovo razlikovanje med kritiko in »kritiko« docela točno in sprejemljivo, bi mu vendarle ta ali oni lahko oponesel: si taciusses... Mimogrede naj opozorim tudi na nekatere jezikovne nedognanosti; poleg pomanjkljivosti v rabi ločil ter nekaterih primerov nedomače skladnje (n. pr. sva si na jasnem česa kulise, str. 120), moti manira, ki postavlja glagol na konec stavka, zlasti pa preveč mehanično privzeto pravilo v »sam sebe ga je bilo sram« (str. 303). Če je Breznik dopustil, a ne brezpogojno predpisal: Ljubi sam sebe (poleg ljubi samega sebe), ne gre, da bi sedaj kar »pisali o sam (!) sebi« (Naša knjiga, IV., 1943, str. 5). Kar je namreč pri osebnih glagolih razumljivo in dopustno, ni več opravičljivo pri brezosebnih glagolih ali pa celo v zvezi s predlogi.

Kljub temu pa je Simčičevo »Prebujenje« živahno pisana knjiga, zanimiva ne samo kot prvi večji spis mladega avtorja, ampak tudi kot napoved in obljuba resničnega pisatelja.

France Vodnik.

Zorko Simčič: Tragedija stoletja. Satire in humoreske. Samozaložba. Natisnila Zadružna tiskarna v Ljubljani 1944. Strani 138.

»Tragedija stoletja« je izšla sicer po »Prebujenju«, vendarle so pričujoče »satire in humoreske« starejšega izvora in dejansko predstavljajo pisateljeve literarne prvence. Vsi sestavki razen treh so bili — kakor beremo v opombi ob koncu knjige — že objavljeni v raznih revijah in časopisih v letih 1938 do 1943, ko jih je avtor izbral in pripravil za tisk. Naslov, ki je povzet po prvem izmed njih, utegne pri kom vzbuditi napačno pričakovanje glede na vsebino knjige, ki predstavlja zbirko časopisnih podlistkov z večjo ali manjšo literarno ambicijo. Motivi teh spisov so zajeti iz kulturnega, zlasti umetniškega življenja, dalje iz domačega ali šolskega ter vobče dijaškega okolja in predstavljajo vsakdanje dogodke, ki pa jim skuša najti avtor smisel bodisi v humorju ali rahlo poudarjeni satirični osti. Pisatelja ne zanima toliko zunanja obnova zgodbe, temveč se mu zdita važna predvsem oris položaja in miselna poanta. Tako je poudarek teh črtic manj v njihovi snovi kakor v njihovi obdelavi. To se kaže tudi v zunanji obliki, saj se pripovedovanje v običajnem smislu prav rado umakne razmišljanju v obliki samogovora ali kramljanju v slogu tako imenovanih literarnih kozerij. Vendarle pa je avtor s temi sestavki, med katerimi so še najboljši »Šestilo«, »Posredovanje umetnin«, »Filozofizem«, bolj pomnožil, kakor obogatil spored naše humoristične literature. Pisatelju resda ne moremo odrekati duhovitosti in spretnosti časopisnega kramljavca, kljub temu pa je njegov humor nekam hladen, ker pač

izvira bolj iz intelekta kakor iz vesele sproščenosti narave ali iz bolečine duha, kjer se naposled spočenjata tudi umetnikov smeh in satira.

France Vodnik.

Zbornik Zimske pomoči. Uredili Narte Velikonja, Božidar Borko, Tine Debeljak, Zorko Simčič. Ljubljana 1944.

Zimska pomoč, ki pod predsedstvom Narte Velikonje že nad leto dni uspešno deluje med Slovenci, je svoje dobrodelno delovanje združila tudi s kulturnim. S prirejanjem knjižnih tombol je odlično dokazala, »kako so slovenski pesniki, pisatelji, publicisti in znanstveniki v viharjih letih druge svetovne vojne reševali pred skrbmi in težavami vsakdanjosti svetlo in neizpodbitno človeško pravico do uveljavljanja duha, njegovih ustvarjalnih potreb in večnega iskanja«.

Kot knjižna darila pri različnih tombolah je izdala mnogo novih del, pa tudi s sodobnimi uvodi marsikatero delo iz starejše slovenske knjižne zgodovine. Vrhunec vsega tovrstnega dela pa vsekakor pomeni Zbornik Zimske pomoči, kajti okrog te reprezentativne knjige se je zbralo nič manj kot sto in šest sodelavcev iz vrst znanstvenikov in umetnikov razen skladateljev in upodabljalnih umetnikov, ki samo zaradi tehničnih razlogov niso mogli pristopiti k temu pomembnemu kulturnemu dokumentu sedanjih dni.

Notranja ureditev Zbornika je docela smotrna. Uredniki so vse prispevke razdelili na šest skupin: čisto leposlovje v prozi in poeziji, splošna kulturna vprašanja, sociološka in organizatorična razmišljanja, javna vprašanja, novi znanstveni prispevki, posnetki dela znanstvenikov v zadnjih treh letih.

Leposlovni del obsega prispevke po rodovih naših pesnikov in pisateljev od Župančiča in Finžgarja mimo Preglja in Majcena pa do najmlajšega rodu, ki ga predvsem zastopajo mladi sodelavci naše revije, kakor Kastelic, Dular, Šali, Kociper, Šarabon, Simčič in drugi. Kakor je pestra vrsta leposlovcev, tako pestra je tudi vsebina pesmi in črtic in novel v tem delu Zbornika. Nekateri so napisali za Zbornik izvirna dela, drugi so ponatisnili iz revij in listov že prej objavljena dela, vendar ne starejša od treh let, nastala v vojni.

Kakor leposlovni, tako so raznovrstni tudi publicistični in znanstveni prispevki. Tu je govor o kulturnih vprašanjih in vprašanjih iz sociologije, o živalstvu in rastlinstvu, geologiji in zgodovini političnega življenja, o kemiji in jezikoslovju, psihologiji in paleontologiji, denarju in financah itd. Zato seveda nikakor ni naš namen, da bi vso to grmado obravnavanih in obravnavanih vprašanj utegnili kritično pretresti na tem mestu, marveč hočemo samo opozoriti na ta izredno pomembni kulturni dokument naših dni, poudariti srečno zamisel urednikov in tudi prirediteljev ljudske in bibliofilske knjižne tombole pa obenem soglasje, ki so se v njem združili vsi rodovi in vsi tokovi slovenskega sodobnega kulturnega življenja. Prav te združitev sad je reprezentativen Zbornik, edinstvena knjiga te vrste med nami. Res je sicer, da bi ta ali oni utegnili ugovarjati taki izdaji, češ da zelo trpi enotnost knjige. Gotovo je tak očitek glede na notranjo ureditev Zbornika resničen in je v nekem pogledu takale knjiga problem zase, vendar pa zunanja oblika, enotnost sodelavniškega kroga v težkih časih in reprezentativna izdaja docela odtehtata omenjeno pomanjkljivost (ter še nekaj netočnosti v podatkih o pisateljih. N. pr. Cevc je rojen 5. IX. 1920 v Kamniku, Marolt 31. julija, Sušnik v Breznici...). Fr. Jesenovec.

Rajko Nahtigal: Jerneja Kopitarja spisov II. del. Srednja doba 1818—1834.

1. knjiga (1818—1824). Ljubljana 1944. Str. XXIX + 443.

Slovenska akademija znanosti je ob stoletnici Kopitarjeve smrti izdala drugi del manjših Kopitarjevih spisov kot nadaljevanje I. dela, ki ga je leta 1857. izdal Fr. Miklošič. Usoda Miklošičeve izdaje je dokazala, da takšno delo zmore le znanstvena akademija ali podobno društvo. Zaradi izrednih Kopitarjevih zaslug za srbski književni jezik je hotela njegove zbrane spise izdati Srpska akademija znanosti; V. Jagić je po dogovoru s to akademijo drugi